

Inspirace z letošní konference SOVAK ČR Provoz vodovodů a kanalizací

Petr Havel

Nejen zaplněný konferenční sál AQUAPALACE Hotel Prague, v němž ve dnech 3.–4. listopadu probíhala letošní dvoudenní konference SOVAK ČR „Provoz vodovodů a kanalizací 2015“, ale i témata příspěvků a osobní účast představitelů státu demonstrovaly rostoucí zájem české společnosti o vodohospodářskou problematiku.

Zleva: Petr Mrkos, Petr Kubala, Aleš Kendík, Richard Brabec, Oldřich Vlasák, František Lukl, František Barák

Náplň konference, které se zúčastnilo 364 zájemců, tvořilo 28 přednášek v podání 30 přednášejících a záštitu nad ní tradičně převzali společně ministr zemědělství Marian Jurečka a ministr životního prostředí Richard Brabec. Ten se ve svém úvodním vystoupení věnoval především budoucím rizikům dopadů klimatických změn a zejména sucha na zdroje vody v naší zemi. Ministr Brabec nejprve naznačil a posléze upřesnil podobu dotačních programů, kterými chce jeho resort k omezení těchto rizik přispět. Prvním z nich má být využití prostředků Státního fondu životního prostředí (SFŽP) k dlouhodobým zvýhodněným půjčkám pro obce a města, které nedosáhnou na podpory z Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) v prioritní Ose I. Druhým pak projekt „Modrá úsporám“, jehož cílem je podpora hospodárnějšího využití srážkových vod především v intravilánech obcí. První slib již přitom MŽP uvedlo do praxe v rámci listopadové výzvy pro žadatele o dotace z OPŽP. Zmiňované půjčky mohou činit až 37 procent z celkových způsobilých výdajů projektu, úročeny budou jedním procentem a splatnost může být až 10 let. Podmínky projektu „Modrá úsporám“ by měly být podle ministra známy v horizontu několika měsíců. Brabec také odmítl teze, podle nichž by měly být zvýšené poplatky za odběr podzemních vod rozděleny mezi SFŽP a kraje v jiném poměru, než dosud. I nadále by tak měly být peníze z těchto poplatků děleny v poměru 50 : 50. Především ale ministr Brabec opakovaně zdůraznil, že veškeré zvýšené poplatky vybrané za odběr podzemních vod budou investovány zpět do vody, a to jak prostřednictvím SFŽP, tak prostřednictvím krajů, na které bude ministerstvo v tomto smyslu apelovat.

Také náměstek ministra zemědělství pro vodní hospodářství Aleš Kendík měl v úvodu konference pro její účastníky dobré zprávy. Ministerstvo zemědělství totiž podle jeho údajů připravuje jako příspěvek k opatření k prevenci sucha dva nové dotační tituly. Na obnovu a rekonstrukci rybníků plánuje na příští čtyři roky resort vyčlenit zhruba dvě miliardy korun, další dvě miliardy korun hodlá ministerstvo zemědělství vydat v průběhu příštích pěti let na údržbu malých vodních toků a vodních nádrží. V tomto případě budou příjemcem podpor správci vod-

ních toků, tedy státní podniky Povodí a Lesy České republiky, přičemž cílem je zejména zlepšit stav, který správci vodních toků zdědili po zrušené Zemědělské vodohospodářské správě. Kendík také následně, již v průběhu konference, informoval o změnách v oblasti vodního hospodářství na ministerstvu zemědělství. S účinností od 15. března letošního roku byl podle náměstka zřízen v rámci sekce vodního hospodářství Odbor dozoru a regulace vodárenství a současně byla zřízena dvě oddělení v rámci tohoto odboru – oddělení analytické a benchmarkingu a oddělení stížností, kontroly a regulace. Zodpovědnost tohoto nového odboru spočívá zejména v následujících oblastech:

- Hodnocení efektivity výkonosti a definování a uplatnění výkonostních ukazatelů provozování infrastruktury.
- Rozšíření cílené kontroly v případech, kdy je zjištěn výrazný odklon od základních standardních parametrů.
- Posílení analytické činnosti a „benchmarkingu“ vodárenských společností a jeho průběžné uplatňování v praxi a využití v regulačních pravidlech.
- Centralizované vyřizování stížností odběratelů a dalších subjektů a případná distribuce dalším subjektům regulace k vysvětlení a vyřízení.
- Sestavování každoroční zprávy do ročenky VaK o provedených kontrolách, jejich výsledcích a o uplatňování benchmarkingu.
- Spolupráce na zpracování koncepce rozvoje oboru vodovodů a kanalizací.
- Zajištění dostatečné ochrany spotřebitele.

V úvodní sekci konference, věnované změnám klimatu a vodní bilanci v krajině, zaujal především příspěvek profesora Miroslava Trnky z Centra výzkumu globální změny Akademie věd Brno. Ten ve své prezentaci zevrubně probral důvody probíhajících změn klimatu a scénáře, které lze očekávat v průběhu 21. století ve světě, Evropě i v naší zemi. Podle nich vzroste výrazně riziko sucha v celé Evropě, především ale v její jižní části. Na území ČR se podle modelů ukazuje nejvýznamnější nárůst rizika sucha v létě a na podzim. Mnohé studie očekávají v oblastech se vzestupem teplot nad 4 °C zvýšení ohrožení suchem, vodním stresem a povodněmi. Takové oteplení bude také podle Trnky významným faktorem pro dopad na ekosystémy srovnatelným se změnou využití krajiny (tzv. landuse). „Vědecké studie očekávají významné zvýšení vodního stresu, větší výskyt suchých epizod a nutnost zvýšeného čerpání podzemních vod. Očekává se, že v průběhu 21. století se ve většině subtropických regionů vlivem změny klimatu sníží množství obnovitelných zdrojů vody, zásoby podzemní vody výrazně poklesnou a zintenzivní se soutěživost jednotlivých sektorů o vodní zdroje. V regionech, které jsou v současnosti považovány za suché, se četnost opakování suchých period bude do konce 21. století zvyšovat,“ uvedl Trnka. Kromě toho podle něj změna klimatu sníží kvalitu pitné vody prostřednictvím kombinace několika faktorů: zvýšené teploty vody, zvýšené sedimentace, splachem živin a škodlivin přívalovými srážkami a zvýšenou koncentrací škodlivin v epizodách sucha a povodní. Profesor Trnka také ve své prezentaci vyvrátil některé mýty, které s rizikem sucha souvisejí. „Doposud panovalo přesvěd-

František Barák

Richard Brabec

Petr Mrkos

Aleš Kendík

čení, že konvenční zemědělství závislé na atmosférických srážkách je změnou klimatu značně ohroženo a toto ohrožení je možné snížit zavedením závlah. Současné studie ale dokládají, že použití závlah naopak zvyšuje ohrožení klimatickou změnou,“ uvedl.

Do systémové prevence rizik sucha v ČR se musí, i podle vládního dokumentu přijatého v létě letošního roku, zapojit i vodohospodáři. O konkrétních úkolech, které jsou jen částí připravovaných opatření, mluvil na konferenci vrchní rada sekce vodního hospodářství ministerstva zemědělství Pavel Puncóchář. Podle něj se se součinností SOVAK ČR počítá především v následujících oblastech:

(B/1) – Zpracování podkladů pro novelizaci zákona o vodách – přehodnocení stávajícího zpoplatnění odběrů podzemní vody (obsaženo i v úkolu B/5) a vypouštění odpadních vod s promítnutím cenových mantinelů k motivaci šetření s vodou, včetně úpravy redistribuce a využití získaných finančních prostředků.

• Hospodaření se srážkovými vodami včetně hospodaření s vycištěnými odpadními vodami s možností jejich druhotného využití.

(C/3) – Provést revizi funkčnosti stávajících propojení a zjistit potenciální možnosti nových propojení vodárenských soustav – s cílem optimalizace distribuce pitné vody, včetně revize kapacit pro náhradní zásobování pitnou vodou.

(D/2) Vypracovat analýzu reálných možností cenové politiky motivující k šetření s vodou v období sucha a nedostatku vody.

(D/3) – Vypracovat analýzu účinného omezení dlouhodobě nevyužívaných limitů pro odběr vody vedoucí k racionálnímu využití („user-pay“ princip) a tím ke snížení potenciálního zatížení vodního zdroje.

Odpolední část prvního dne konference byla věnována důvodům, důsledkům, průběhu a řešení havárií na vodohospodářských sítích, přičemž modelovým příkladem se stala letošní havárie v Praze-Dejvicích. Jak přitom připomenul generální ředitel společnosti Pražské vodovody a kanalizace (PVK) Petr Mrkos, vodohospodářské společnosti jsou za kvalitu dodávané vody objektivně odpovědné a i z toho důvodu by se měly v obdobných případech chovat jak ke svým klientům, tak k orgánům vyšetřujícím příčiny havárií vstřícně. Další havárie nelze nikde na celém území ČR vyloučit, zásadní minimalizace rizik podle něj představuje systémová obnova vodohospodářské infrastruktury. Například PVK podle Mrkose provádí ročně na každém kilometru sítí, které provozuje, jednu opravu.

Ocenění „Vodník roku 2015“ převzal Pavel Peroutka

Obnova vodohospodářské infrastruktury byla také hlavním tématem prezentace Jany Šenkapolové z VODÁRENSKÉ AKČIOVÉ SPOLEČNOSTI, a. s. (VAS). Ta na základě celé škály dat a grafů jednoznačně prokázala skutečnost, která je sice vodohospodářům známa, to samé ale nelze říci o reprezentacích obcí a měst – totiž, že základní podmínkou pro potřebné investice do obnovy je dostatečně velká spádová oblast a počet obyvatel zásobovaných pitnou vodou od té které společnosti. Jinými slovy, že atomizace vodohospodářských služeb, po níž v současné době mnozí volají, je pro systémovou obnovu vodohospodářské infrastruktury „cestou do pekel“. „Z výsledků vyplývá jednoznačná vysoká nákladovost vodovodů a kanalizací v malých obcích do 500 obyvatel, v nichž navíc v podmínkách VAS přes existenci vodovodu nebo kanalizace někteří obyvatelé využívají pouze soukromý vodní zdroj nebo nejsou připojeni na kanalizaci. V těchto lokalitách není zpravidla ještě vybudována ČOV“, uvedla Šenkapolová. Podle ní v malých lokalitách do 500 obyvatel aktuální průměrná cena stočného ani nepokryje průměrnou potřebu pro budoucí obnovu kanalizace. V závěrečném doporučení pro účastníky konference proto doporučila, aby koncepce státní vodohospodářské politiky při regulaci oboru vodovodů a kanalizací více podporovala zachování větších společných vodárenských celků (např. svazků obcí sdružujících větší i menší vodovody) a nepodporovala aktuální sílicí snahy větších lokalit o vyčlenění a samostatné řešení problematiky vodovodů a kanalizací, často bez ohledu na potřeby větších celků. Metodika benchmarkingu pro obor vodovodů a kanalizací, aktuálně připravovaná dle Usnesení vlády ČR č. 86 ze dne 9. února 2015, by pak podle Šenkapolové měla zejména v analytické složce diferencovat specifické odlišnosti u velkých, středních a malých vodovodů a kanalizací.

Jedním z důležitých témat konference, týkající se zásob vody pro potřebu obyvatel ČR, bylo i téma možné budoucí výstavby přehrad a role přehrad jako takových. Ačkoli se ve společnosti v předchozích letech vytvořil k přehradám zcela negativní vztah, v poslední době začíná být zřejmé, že tento postoj bude nutné přehodnotit a v praxi se tak již děje. Zkušenosti s letošním obdobím sucha v této souvislosti prezentoval na konferenci Jiří Lipold ze společnosti ČEVAK a. s. Podle něj jsou velké vodárenské systémy založené převážně na vodních nádržích jako primár-

ním zdroji vody vůči ne příliš dlouhým obdobím sucha velmi odolné. „Dokonce jejich určitá předimenzovanost, daná dávno minulými představami o rychlém růstu spotřeby vody a zcela opačný vývoj reality posledních 25 let, vytvořil dobrou výchozí pozici v akumulaci rezerv, schopné překonat některé suché periody,“ uvedl Lipold. Speciálně v jižních Čechách hrají významnou roli v akumulaci povrchových vod také rybníky, díky kterým mají budoucí generace v Třeboňské pánvi k dispozici obrovské akumulční objemy, jejichž význam byl plně doceněn například za povodní v roce 2002.

Součástí konference Provoz vodovodů a kanalizací 2015 byl již tradičně společenský večer obohacený o vystoupení profesionálních tanečniců a hudební produkci, tentokrát v podání Fantasy music, večerem provázela moderátorka Iva Kubelková. Na společenském večeru byla také udělena tři ocenění „Osobnost SOVAK ČR“ – novými držiteli se stali Miroslava Melounová, Miroslav Kos a Vladimír Procházka, ocenění Vodník roku 2015 pak převzal Pavel Peroutka. Někteří z účastníků konference také využili jedné ze dvou možností exkurzí – první z nich byla návštěva Podolské vodárny, druhá pak exkurze do vodohospodářského

Ocenění „Osobnost SOVAK ČR“ převzal Miroslav Kos

Ocenění „Osobnost SOVAK ČR“ převzala Miloslava Melounová

zázemí AQUAPALACE Hotel Prague, obou možností využilo několik desítek osob.

Generálním partnerem konference byla společnost Pražské vodovody a kanalizace, hlavními partnery pak společnost Veolia Česká republika a společnost Kamstrup, a dále dalších 13 partnerů. V průběhu konference si mohli její účastníci prohlédnout expozice celkem 16 vystavovatelů.

Podle předsedy představenstva SOVAK ČR Františka Baráka patřila letošní konference k nejúspěšnějším v historii. Po letech, kdy byla vodohospodářská problematika na okraji zájmu jak laické veřejnosti, tak politické reprezentace, začíná totiž důležitost oboru opět stoupat. Nepochybně k tomu přispěl vývoj počasí v posledních letech, kdy se k rizikům povodní a potřebě zvýšit protipovodňovou prevenci na celém území naší země přidala rizika nadměrného sucha a jeho dopady na zásobování obyvatel vodou. Zlomové období pak přišlo v letošních horkých a su-

chých letních měsících, kdy se o budoucnosti zdrojů pitné vody v naší zemi začalo diskutovat na nejvyšší úrovni. I díky tomu přijala letos v létě vláda ČR strategii „Opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody“, ze které mimo jiné vyplývá celá řada úkolů, na nichž by se měl SOVAK ČR podílet, což v průběhu konference zdůraznil zástupce ministerstva zemědělství Pavel Punčochář. To zároveň skýtá možnost k růstu společenské prestiže vodohospodářského odvětví a také šanci, aby mohli vodohospodáři využít svých odborných znalostí k osvětě veřejnosti. Tento účel, například (ale nejen) v případě ministra životního prostředí Richarda Brabce, letošní konference nepochybně naplnila.

Petr Havel
e-mail: petr44@centrum.cz